

MÜHARİBƏDƏN SONRA “QARĞIDALI ƏKİNİ”

Son günlər çox darıxıram. Özüm də bilmirəm niyə. Hər axşam azı yarım saat təmiz havada piyada gəzirəm. Qırx dörd gün davam edən savaş arxada qalıb. Asta-asta həyət-bacanı dolanarkən müharibədən yüz kilometrərlə uzaqda onun bütün ağrı-acısını yaşayır, qələbəmizə sevinirəm.

Bir tərəfdən də dünyanı cənginə alan koronavirusa görə qoyulmuş məhdudiyət məni dözülməz dərəcədə bezdirib. Bütün bunların nə vaxta qədər davam edəcəyini fikirləşəndə qanım yaman qaralır. Hələ müxtəlif məsələləri, şəxsi problemləri xatırlayanda az qalırım dəli olum. Düşüncələr üstümə gəlir. Siqaret yandırıb addımlarımı sürətləndirirəm.

Gəzintimi bitirib geri qayıdarkən gözüm məhəlləmizdə yaşayan şəhid Turalın atası Mahmud dayıya sataşır. Ömür-gün yoldaşı Tahirə xala da yanındadır. Ər- arvada salam verirəm. Başları işə necə qarışıbsa, səsim onları diksindirir. Salamımı alırlar. Bir qədər irəli getdikdən sonra geri çevrilirəm, onlara tərəf baxıram. Mahmud dayı əlindəki bellə çala qazır. Tahirə xala da ona bu işdə yardım edir. Onlar heç nə danışmadan, tələs-tələsə fidanları qazılmış çalalara qoyub torpaqlayırlar. Sakitcə yoluma davam edirəm. Öz-özümə: “Bu adamlara nə olub? Niyə belə edirlər? Nə baş verir?” – deyib suallara cavab axtarıram.

Gördüyüm bu mənzərə qısa hekayələrlə insan psixologiyasına dərinədən təsir edən Şervud Andersonun, “Qarğıdalı əkini” adlı hekayəsinə necə də bənzəyir. “Qarğıdalı əkini” hekayəsini ilk dəfə oxuduğum zaman içimdə səbəbsiz ağrı hiss etmişdim. Hekayə insanın vücuduna, ağına kəskin şəkildə təsir edir. Şervud Anderson (1876-1941) iyirminci əsr Amerika nəsrinin ən görkəmli simalarından sayılır. Ədəbiyyata bir az gec – otuz beş yaşında qədəm qoyan yazıçının bu hekayəsində yeganə oğul övladlarının ölümü barədə

ömürbillah düşünməyən qocalardan bəhs olunur. Maraqlı hekayə və novella ustası kimi tanınan sevimli yazarım Şervud Anderson bu hekayədə azı bir romanın enerjisini xərcləyib. Şöhrətə heç vaxt can atmayan yazıçının “dahilik”, “əsl sənətkar”, “əsl ədəbiyyatçı” kəlmələri tam olaraq haqqıdır.

Bir az da hekayə haqqında yazmaq istəyirəm. Hekayənin süjet xətti çox sadə və eyni zamanda çox kədərli. Gecənin bir aləmi evdən çıxıb tarlaya tərəf addımlayan qocanın əlində toxumsəpən var. Qarı isə çuvalı götürüb.

Yeganə oğullarının ölüm xəbərini alan ata və ana ağ gecəköynəyində ay işığında qarğıdalı əkirlər. Hər şey sükut içində baş verir. Bu adamlar torpağa canla-qanla bağlıdılar. Oxucu bu hekayədə səssiz bir qışqırıq eşidir – torpağa toxum səpən qocaların harayını duyur. O gecə həyat təzədən göyərsin deyə, qocalar toxum əvəzinə torpağa ölüm atır, ölüm basdırırlar. Torpaqdan nə isə umurlar. Onlar tarlanın ömrünü öz ölmüş oğullarının ömrü ilə bağlayırlar.

Bunu sözlə izah etmək çox çətindir.

Mən onu dəqiq bilirəm ki, hekayədə olduğu kimi, Mahmud dayı da, Tahirə xala da o fidandan gözlədiklərini alacaqlar. Böyüyüb ağac olacaq o fidanın çiçəklərində, budaqlarında hər yaz gələndə Turalın vaxtsız üstünü torpaqladığımız bədəni ilə bərabər, müxtəlif arzuları da yenidən doğulacaq. Reallıq kimi qəbul etmək çətin olsa da, mən Şervud Anderson kimi, Turalın valideynləri kimi buna çox inanıram. Başqa cür mümkün də deyil. Əks halda, adam dəli ola bilər. Nə etməli, həyatda elə şeylər var ki, yaşamasan, heç cürə başa düşə bilməzsən...